

Етіс (Залог)

Өздік (возвратный): *ын, ін, н*

Ырықсыз

(страдательный): *ыл, іл, л*

Ортақ (взаимный): *ыс, іс, с*

Өзгелік

(побудительный): *ғыз/гіз,
қыз/кіз, дыр/дір, тыр/тір*

Етіс

Өздік етіс

- Жу-ын-ды
- Тара-н-ды
- Ки-ін-ді
- Күй-ін-ді
- Ора-н-ды

Өзгелік етіс

- жаз-ғыз
- жүр-гіз
- сал-дыр
- ас-ыр
- сөйле-т

Ырықсыз етіс

- айт-ыл-ды
- бер-іл-ді
- тазала-н-ды
- жаса-л-ды
- сал-ын-ды

Ортақ етіс

- жаз-ыс-ты
- сөйле-с-ті
- сал-ыс-ты
- тазала-с-ты
- іл-іс-ті

1. Етіс (Залог). Өздік (возвратный)

Қимылдың, іс - әрекеттің орындаушыға, яғни қимыл иесінің істелетін іске қатысын білдіру үшін белгілі бір қосымшалар арқылы жасалатын етістіктің түрі етіс деп аталады. Мысалы: Ол жуынды. Ол баласына кітап оқытты. деген сөйлемдерде жуу қимылы іс иесінің өзіне қарай бағыттылғанын, оқу іс - әрекеті тікелей қимыл иесі(ол) арқылы емес, екінші бір иесі арқылы орындалғандығын білдіріп, ол мағыналар түбірге

– ын,- ін, -н жұрнақтары арқылы берілген.

Возвратный залог (өздік етіс) – действие совершает субъект над самим собой.

На русский язык переводится с использованием суффиксов «сь, ся».

Возвратный залог образуется с помощью аффикса 'н'. Если основа глагола заканчивается на согласную, то перед аффиксом ставятся ещё гласные буквы 'ы/і' в зависимости от твёрдости или мягкости слова (ын/ін).

Например, жуу – мыть, жуыну – умываться ('у' в данном случае – сонорная, поэтому следует аффикс 'ы+н=ын'); сүрту – вытирать, сүртіну – вытираться (вытирать самого себя). Ещё примеры:

сұрану – отпрашиваться, эзірлену – приготавливаться, сүртіну – вытираться
қорғану – защищаться, ойлану – задумываться, шешіну – раздеваться

Машинадан сақтан. – Берегись машины. Жан былғанды. – Жан испачкался.

Таңертен жуын, киін, тамақтан. – Утром умойся, оденься, покушай. Терезеден таулар көрінді. – Из окна горы виднелись.

